

УДК 37.013.42:371.212.51:371.7 (043.5)

**Т. М. Чечко**

**АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНО-РОЛЬОВОГО РЕПЕРТУАРУ  
СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-  
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ  
З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ  
В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Підтримка батьків в дошкільному освітньому середовищі є предметом наукових пошуків таких дослідників як Т. Александрової, Т. Алексеєнко, Т. Валентьєвої, І. Зверєвої, Н. Колосової, Т. Кротової, К. Моїсеєнко, О. Нагорної, О. Нікольської, Т. Острянка, В. Ткачевої, які в своїх працях розкривають та обґрунтовують процес підтримки, її напрямки, функції та значення.

Аналіз вивчення дисертаційної бази щодо соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку доводить, що дане питання є маловивченим. Так, Ю. Богінська досліджувала соціально-педагогічну підтримку студентів з обмеженими можливостями життєдіяльності у вищих навчальних закладах [1], І. Макаренко досліджувала соціально-педагогічну підтримку батьків дітей раннього віку з особливими потребами [7], Т. Соловійова аналізувала соціально-педагогічні засади роботи з батьками дітей з особливими потребами [10], В. Тесленко вивчав теорію і практику підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні [14], М. Тютюнник опрацювала тему соціально-педагогічної реабілітації дітей в спеціальних дошкільних закладах освіти засобами творчої гри [16].

- Тому *метою статті* є аналіз наукових джерел щодо функціонально-рольового репертуару соціального педагога в умовах дошкільного навчального закладу та визначення його функцій у контексті соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку.

За визначенням О. Котикової, професійна роль фахівця – це модель його професійної поведінки, тобто нормативно очікуваний і особистісно інтерпретований засіб взаємодії з учасниками процесу взаємодії відповідно до набору соціальних статусів та позицій, з яких складається дана професія [6].

- Як зауважує О. Філатова, діяльність соціального педагога передбачає широкий спектр сервісних послуг, які надаються клієнтам щодо їх інформування, консультування, обслуговування, стимулювання. Здійснюючи будь-яку послугу, соціальний педагог може одночасно виконувати одну або кілька ролей [17].

• Отже, функціонально-рольовий репертуар розглядаємо як сукупність професійних функцій та ролей фахівця, які відповідають його професії та знаходять відображення в практичній діяльності.

У законі України «Про дошкільну освіту» [5] визначено наявність соціального педагога у дошкільному навчальному закладі. У статті 27 наголошено, що учасниками навчально-виховного процесу у сфері дошкільної освіти, окрім вихованців, адміністрації закладу, вихователів, спеціальних педагогів (логопедів, дефектологів тощо), медичних працівників, батьків, керівників гуртків тощо є також соціальні педагоги.

За визначенням І. Богданової, соціальний педагог – це особа, фах якої – соціально-педагогічна робота й освітньо-виховна діяльність. Як фахівець він організовує взаємодію освітніх та позанавчальних установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя дітей та молоді в мікросоціумі, їхнього всебічного розвитку. Визначальним у соціально-педагогічній роботі є вміння соціального педагога вирішувати проблеми та потреби особистості на різних рівнях: індивідуальному, міжособистісному та суспільному [12].

Так, науковець О. Денисюк серед основних напрямів діяльності соціального педагога дошкільного навчального закладу виділяє наступні: педагогізація соціально-культурного середовища мікрорайону; здійснення соціально-педагогічного патронату дітей мікрорайону, які не відвідують дошкільний навчальний заклад; забезпечення педагогічного всеобучу батьків та інших членів родини; допомога родині у вихованні дітей відповідно до запитів батьків та особливостей виховання в конкретній родині; організація змістовного дозвілля дошкільнят в ДНЗ та мікрорайоні; робота з дітьми з особливими потребами та їхніми батьками, створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища; супровід процесу адаптації дитини та батьків до дошкільного навчального закладу; посередницька роль у взаєминах дитини, родини з освітніми, соціокультурними закладами мікрорайону [3].

Дослідниця Т. Острянюк наголошує, що основними функціями соціального педагога є зокрема: формування психолого-педагогічної культури батьків, покращення емоційного клімату у сім'ї; здійснення соціально-педагогічної допомоги, соціального виховання, освіти і розвитку кожної дитини; конструктивна взаємодія як з колективом закладу, різними типами сімей, так і фахівцями інших галузей (медичної, соціальної, правової). При цьому Т. Острянюк зазначає, що запорукою успішної соціально-педагогічної діяльності у ДНЗ є удосконалення нормативно-правової документації щодо діяльності соціального педагога та збалансування його соціально-рольових функцій [9].

Науковець Я. Юрків фокусує увагу на використанні соціальним педагогом різних форм і методів та адекватного застосування таких тактик як: безпосередня робота з конкретною сім'єю (відвідування соціальним педагогом сім'ї; спільна участь у засіданнях комісії, коли

обговорюються проблеми дитини); опосередкована робота з сім'єю (ведення записів про дитину; надання батькам інформації про хід реабілітації дитини; надання у тимчасове користування ігор для розвитку дитини); безпосередня робота з групою батьків (зустрічі з фахівцями з метою обговорення спільних планів, методик; організація семінарів для батьків, свят, акцій); опосередкована робота з групою батьків (інформування про новітні технології роботи з дітьми; проведення опитувань; підготовка стендів, виставок для батьків); розвиток контактів між сім'ями (обмін досвідом; допомога у створенні груп самопомоги батьків, клубів для батьків і дітей) [21, с. 140].

Важливу роль соціальному педагогу в дошкільному закладі відводить також дослідник О. Василенко, який зазначає, що даний фахівець має здійснювати соціальне виховання дітей і сприяти формуванню в них адекватної соціальної свідомості, де не останнє місце займає співпраця з батьками дошкільників [2].

До основних функцій соціального педагога О. Василенко відносить зокрема такі: організаторську (організація спільної діяльності дітей і вихователів у виховному процесі, вплив на зміст безпечного дозвілля); соціально-виховну (формування знань, умінь і навичок безпечної поведінки); діагностично-прогностичну (визначення та вивчення ознак, які характеризують стан розвитку соціальної компетентності дитини, групи, мікросередовища та виявлення її можливої динаміки при збереженні зазначеної сукупності соціальних впливів); попереджувально-профілактична та соціально-терапевтична (попередження і подолання негативних соціально-правових, психологічних впливів на дітей та їх здоров'я, організація соціальної допомоги дітям та їх батькам, забезпечення захисту їх прав у суспільстві); комунікативна (встановлення контактів з тими, хто потребує допомоги та підтримки у процесі включення до виховання в групі, організація обміну інформацією з питань соціального виховання); морально-гуманістична (поєднує риси всіх попередніх функцій, надає соціально-педагогічній діяльності гуманістичної спрямованості та наповнення розумінням цінності життя та здоров'я свого та інших) [2, с. 14].

Багатогранність ролей соціального педагога є питанням наукового пошуку дослідників В. Загвязинського та О. Селіванової. Так, у процесі здійснення професійної діяльності соціальні педагоги можуть виконувати такі ролі як: соціального педагога-організатора культурно-дозвілдової діяльності; соціального педагога-організатора спортивно-оздоровчої діяльності; соціального педагога-фахівця художньої та технічної творчості; соціального педагога-психолога; педагога – керівника педагогічного класу. Коло обов'язків і компетенції соціального педагога, вважають науковці, досить широке, але у нього є своє поле діяльності, свої клієнти і свої особливі повноваження, які потрібно відокремлювати від функцій інших фахівців закладу [13].

До функцій соціального педагога дані дослідники відносять: діагностичну (вивчення особливостей соціально-побутових умов життя дітей, сім'ї); освітньо-виховну (забезпечення цілеспрямованого педагогічного впливу соціального педагога на поведінку і діяльність особистості); організаторську (організація суспільнокорисної діяльності дітей, батьків, педагогів); організаційно-комунікативну (налагодження взаємодії між різними соціальними інститутами); прогностичну та експертну (розробка програм та проектів соціально-педагогічного розвитку мікрорайону, установи; експертиза аналогічних документів); охоронно-захисну (захист прав та інтересів особистості); соціально-компенсаторну (комплекс заходів, що спрямовані на компенсацію соціальної ущербності клієнта); посередницьку (здійснення соціальних зв'язків між сім'єю та освітньою установою) [13].

Деяку іншу класифікацію рольового репертуару соціального педагога пропонує дослідник З. Шевців. Так, залежно від ситуації, соціальний педагог виступає у ролі: посередника (здійснює взаємозв'язок між дітьми і дорослими, між сім'єю і державними службами); адвоката (захищає правові інтереси сім'ї); конфліктолога (попереджає і розв'язує конфліктні ситуації); аніматора (сприяє відновленню взаємодії між особистістю і суспільством); експерта (виконує аналітичну роботу, пов'язану з виставленням соціального діагнозу, визначає методи і технологію компетентного втручання в проблему клієнта); терапевта і наставника (проводить соціальний супровід сім'ї); друга і порадирика (допомагає людині самій розв'язувати власні проблеми за принципом «допоможи, щоб клієнт сам собі допоміг»); громадського діяча (розвиває соціальні ініціативи громадян); менеджера (впроваджує різноманітні масові форми роботи – благодійні акції, фестивалі тощо) [20].

Науковець Л. Маценко основною функцією соціального педагога у роботі з батьками в межах освітнього закладу вбачає оновлення системи педагогічної освіти батьків з використанням ділових ігор, диспутів, зустрічей за круглим столом. В організації взаємодії з сім'єю багато залежить від особистісних якостей соціального педагога, його загальнокультурної та педагогічної досконалості [8].

Дослідниця Є. Холостова наголошує, що роль і місце соціального педагога у сфері освіти доцільніше визначати в залежності від специфіки освітніх установ, а предметом його діяльності виступають потреби дітей та можливості батьків. І часто соціальний педагог виступає посередником та комунікатором між освітнім закладом і сім'єю, дитиною та батьками, дитиною та вихователями [18].

Заслуговує також уваги дослідження В. Ткачевої, яка пропонує таку класифікацію функцій як: залучення батьків усіх вихованців до взаємодії з фахівцями дошкільного закладу; формування у батьків мотивації до тісних контактів з фахівцями установи; підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків; залучення батьків до корекційно-розвивальної, реабілітаційної та дозвілєвої роботи з дітьми [15].

Отже, проаналізувавши наукові джерела щодо бачення дослідниками функціонально-рольового апарату соціального педагога в дошкільному навчальному закладі, зосередимо свою увагу на визначенні функцій та ролей у контексті соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах.

Зазначимо, що Н. Чернуха соціально-педагогічну підтримку пояснює як систему заходів, що стимулюють, активізують соціально-педагогічну діяльність у соціальному середовищі, реалізація якої є інструментом соціалізації і соціального виховання, вирішення при цьому завдань соціального навчання, соціальної адаптації, соціальної профілактики та соціального обслуговування [19].

Науковець Н. Заверико підкреслює, що соціально-педагогічна підтримка передбачає діяльність соціального педагога, спрямовану на створення умов, сприятливих для розвитку у вихованця задатків та здібностей, для визначення мети, реальних прагнень, усвідомлення своїх труднощів, проблем і можливостей. Результатом соціально-педагогічної підтримки має стати формування умінь та навичок вирішення конкретних проблем, самоконтролю та самопомоги [4].

Дослідниця Т. Алексєнко зазначає, що система соціально-педагогічної підтримки сімей з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в Україні загалом склалася і функціонує, але її якість вимагає поліпшення. Соціальна політика стосовно таких сімей вже орієнтована на необхідність ліквідації бар'єрів (ментальних, фізичних, інформаційних) і здійснення активних заходів у цьому напрямі, проте ще залишається недостатньо обґрунтованою [11, с. 47].

Отже, відповідно до аналізу джерельної бази щодо функцій соціального педагога в дошкільних навчальних закладах та змісту соціально-педагогічної підтримки, до *функціонально-рольового репертуару* даного фахівця у контексті соціально-педагогічної підтримки батьків ми відносимо такі ролі: роль модератора (людина, яка модерує та корегує процес соціально-педагогічної підтримки; є наставником у ньому; відповідає за дотримання учасниками процесу встановлених норм і правил поведінки; організовує спілкування між фахівцями); роль організатора (організатор соціально-педагогічного процесу в умовах закладу; організатор роботи міждисциплінарної команди); роль педагога-радника (інформування батьків та просвітницька робота щодо різних аспектів виховання і соціалізації дітей; залучення батьків до соціально-виховних заходів дошкільного закладу з метою підвищення виховного потенціалу батьків); роль консультанта (консультування з питань соціально-правового, педагогічного, психологічного характеру; переадресація батьків до інших фахівців у разі потреби); роль діагноста (діагностична робота щодо аналізу потреб батьків; дослідження соціально-педагогічних процесів у дитячому, батьківському та педагогічному колективах дошкільного закладу); роль посередника

(посередник між батьками та міждисциплінарною командою; між фахівцями закладу; між дошкільним закладом та іншими соціальними інституціями щодо взаємодії у процесі соціально-педагогічної підтримки батьків); роль захисника (захист та відстоювання прав дитини та її батьків у кризових ситуаціях; за потребою – представництво інтересів родини у відповідних соціальних інституціях); роль педагога-методиста (розробка методичних матеріалів соціально-педагогічного спрямування; оформлення тематичних стендів, батьківських куточків); роль адвокати (адвокація як пошук ресурсів для забезпечення вирішення певної проблеми, формування команди однодумців з числа громадськості; створення «каталогу спільноти», в якому будуть місцеві установи поблизу дошкільної установи).

У контексті вищезазначеного ми надаємо авторське визначення наступному поняттю, зокрема: соціально-педагогічна підтримка батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах – це комплекс заходів фахівців міждисциплінарної команди дошкільного навчального закладу, спрямованих на допомогу батькам у розвитку їх виховного потенціалу щодо забезпечення ними умов для адаптації та розвитку особистості дитини з особливостями психофізичного розвитку в середовищі дошкільного навчального закладу, її соціалізації та соціальної інтеграції.

*Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.* Отже, узагальнюючи матеріал, можемо зробити наступні висновки.

З'ясовано, що серед науковців існують різні класифікації щодо функціонально-рольового репертуару соціального педагога в дошкільних навчальних закладах. До основних з них дослідники відносять такі ролі: посередника, експерта, адвоката, педагога-організатора, педагога-психолога, соціального терапевта, менеджера, конфліктолога. Науковці також виокремлюють його функції як от: соціально-виховну, організаційську, комунікативну, прогностичну, попереджувально-профілактичну, соціально-компенсаторну.

Встановлено, що серед наукових досліджень є маловивченим питання функціонально-рольового репертуару соціального педагога щодо соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах, відсутнє його технологічне забезпечення.

Надано авторське визначення поняттю соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах та запропоновано функціонально-рольовий репертуар соціального педагога у контексті цього.

Подальших наукових розвідок потребує розробка технологічного забезпечення соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах.

**Список використаної літератури**

- 1. Богінська Ю. В.** Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки студентів з обмеженими можливостями життєдіяльності у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.05 / Юлія Валеріївна Богінська. – Ялта, 2013. – 545 с.
- 2. Василенко О. М.** Соціально-педагогічна робота у ДНЗ з формування життєзбережувальної компетентності дошкільників / О. М. Василенко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – №4. – С. 12–15. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp\\_2014\\_4\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2014_4_4).
- 3. Денисюк О. М.** Особливості діяльності соціального педагога в дошкільних навчальних закладах / О. М. Денисюк // Педагогічна освіта : теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. / КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, Ін-т проблем виховання АПН України. – К., 2009. – № 11, ч. 1: Спецвип. – С. 59–62.
- 4. Заверико Н. В.** Соціально-педагогічна підтримка підлітків у притулку для неповнолітніх / Н. В. Заверико // Вісник Запорізького національного університету: педагогічні науки : зб. наук. пр. / гол. ред. Г. В. Локарева. – Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – Вип. 2. – С. 114–117.
- 5. Закон України** «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 р. № 2628-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
- 6. Котикова О. М.** Репертуар професійних ролей соціального працівника / О. М. Котикова // Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. – К. : НАУ, 2014. – Вип. 5 (1). – С. 65–70.
- 7. Макаренко І. В.** Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей раннього віку в особливими потребами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Макаренко Ірина Володимирівна. – Луганськ, 2009. – 232 с.
- 8. Маценко Л. М.** Педагогіка сімейного виховання: підручник. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 376 с.
- 9. Острянюк Т. С.** Соціальний педагог дошкільного навчального закладу: реалії та перспективи / Т. С. Острянюк // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 113. – С. 187–189.
- 10. Соловійова Т.** Соціально-педагогічні засади роботи з батьками дітей з особливими потребами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Соловійова Тетяна Геннадіївна. – Запоріжжя, 2009. – 253 с.
- 11. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія** / [Алексеєнко Т. Ф., Жданович Ю. М., Малиношевський Р. В. та ін.] / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. – К. : ТОВ «Задруга», 2017. – 168 с.
- 12. Соціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. і викладачів ВНЗ.** Рекомендовано МОН / Богданова І. М. – К., 2008. – 343 с.
- 13. Социальная педагогика : учебник для бакалавров** / под ред. В. И. Загвязинского, О. А. Селивановой. – М. : Изд-во Юрайт, 2012. – 405 с.
- 14. Тесленко В. В.** Теорія і практика підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Тесленко Валентин Вікторович. – Луганськ, 2007. – 513 с.
- 15. Ткачева В. В.** Технологии психологической помощи семьям

детей с отклонениями в развитии : учеб. пособ. / В. В. Ткачева. – М. : АСТ ; Астрель, 2007. – 320 с. **16. Тютюнник М. І.** Соціально-педагогічна реабілітація дітей в спеціальних дошкільних закладах освіти засобами творчої гри : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Тютюнник Марія Іванівна. – Тернопіль, 1999. – 243 с. **17. Филатова Е. В.** Теория социальной работы [Текст]: учеб. пособие / Е. В. Филатова. – Кемерово : Кузбассвузиздат, 2004. – 96 с. **18. Холостова Е. И.** Социальная работа: история, теория и практика : учебник для бакалавров / Е. И. Холостова. – М. : Изд-во Юрайт, 2011. – 905 с. **19. Чернуха Н. М.** Категорія соціально-педагогічної підтримки: теорія і практика / Н. М. Чернуха // Зб. наук. пр. Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – №6. – С. 179–182. **20. Шевців З. М.** Основи соціально-педагогічної діяльності [Текст] : навч. посіб. / З. М. Шевців ; [рец.: Р. В. Павелків, С. В. Лісова, М. М. Філоненко]. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 246 с. **21. Юрків Я. І.** Соціально-педагогічна робота з сім'ями розумово відсталих дітей : монографія / Я. І. Юрків ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2010. – 342 с.

**Чечко Т. М. Аналіз функціонально-рольового репертуару соціального педагога у контексті соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах**

У статті здійснено теоретичний аналіз сучасних підходів до класифікації функціонально-рольового репертуару соціального педагога в дошкільних навчальних закладах. Розкрито наукові позиції дослідників щодо завдань та ролей соціального педагога в роботі з дітьми та їх батьками в зазначених соціальних інституціях. Розглянуто сутність поняття «соціально-педагогічна підтримка» та особливості соціально-педагогічної підтримки батьків. Розкрито особливості функціоналу соціального педагога щодо роботи з батьками в умовах дошкільного навчального закладу. На підставі аналізу наукових джерел запропоновано авторське визначення поняття соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах та надано авторську класифікацію функціонально-рольового репертуару соціального педагога у контексті цього.

*Ключові слова:* соціальний педагог, функціонально-рольовий репертуар, соціально-педагогічна підтримка батьків, діти з особливостями психофізичного розвитку.

**Чечко Т. Н. Анализ функционально-ролевого репертуара социального педагога в контексте социально-педагогической поддержки родителей детей с особенностями психофизического развития в дошкольных учебных заведениях**

В статье осуществлен теоретический анализ современных подходов к классификации функционально-ролевого репертуара социального



педагога в дошкільних навчальних закладах. Розкрито наукові позиції дослідників відносно завдань і ролей соціального педагога в роботі з дітьми та їх батьками в зазначених соціальних установах.

Розглянуто сутність поняття «соціально-педагогічна підтримка» та особливості соціально-педагогічної підтримки батьків. Розкрито особливості функціонала соціального педагога в роботі з батьками в умовах дошкільного освітнього закладу. На основі аналізу наукових джерел запропоновано авторське визначення поняття соціально-педагогічної підтримки батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах та надано авторську класифікацію функціонально-ролевого репертуару соціального педагога в контексті цього.

*Ключові слова:* соціальний педагог, функціонально-ролевий репертуар, соціально-педагогічна підтримка батьків, діти з особливостями психофізичного розвитку.

**Chechko T. Analysis of the Functional-Role Repertoire of the Social Pedagogue in the Context of Social and Pedagogical Support of Parents of Children with Peculiarities of Psychophysical Development in Pre-School Educational Institutions**

The article discusses topical issues of the functional of the social pedagogue in the pre-school educational institution, analyzes research on the problem of social and pedagogical support, identifies the main tasks of the social teacher in pre-school educational institutions. The theoretical analysis of modern approaches to the classification of functional-role repertoire of the social teacher in preschool educational institutions is carried out in the article. The scientific positions of researchers regarding the tasks and roles of the social teacher in working with children and their parents in these social institutions are revealed. The essence of the concept "social and pedagogical support" and features of social and pedagogical support of parents are considered. Features of the functional of the social teacher on work with parents in the conditions of preschool educational institution are revealed. It is established that among the scientific researches the question of the functional-role repertoire of the social pedagogue on the social and pedagogical support of parents of children with the peculiarities of psychophysical development in pre-school educational institutions is not well studied, technological support of this process has not been developed. The role of the social teacher in pre-school curriculum has been raised. Based on the analysis of scientific sources, an author's definition of the concept of social and pedagogical support of parents of children with special characteristics of psychophysical development in preschool educational institutions was proposed and author's classification of the functionally-role repertoire of the social pedagogue was given in the context of this.

*Key words:* social pedagogue, functional-role repertoire, social and pedagogical support of parents, children with peculiarities of psychophysical development.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2018 р.  
Прийнято до друку 01.03.2018 р.  
Рецензент – д.п.н., проф. Прошкін В. В.

УДК 377.015.31:316.61

**Н. С. Шабаєва**

### **КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

На сучасному етапі Україна виходить на рівень передового світового демократичного суспільства. Необхідним фактором розвитку демократії є забезпечення рівних прав чоловіків і жінок, що передбачає відмову від усталених стереотипів щодо гендерних ролей жінок і чоловіків у суспільстві. Досвід інших країн переконує у потребі гендерної рівності в усіх сферах життєдіяльності людини.

Проблема гендерних відносин в суспільстві постає однією з самих гострих соціальних проблем. Це обумовлено тим, що культура, традиції та стереотипи, усталені протягом багатьох століть, диктують відмінності у вихованні хлопчиків і дівчаток, чоловіків і жінок.

Сьогодні гендерна проблематика є досить актуальною, про що свідчить аналіз наукової літератури. Важливим є розгляд гендерних проблем в освітній сфері. Засвоєння гендерних норм є обов'язковим аспектом сучасної освіти. Саме тому поняття «гендер» та пов'язані з ним проблеми, як-то – гендерна освіта та виховання, гендерна соціалізація, гендерна культура тощо – активно розглядається у педагогіці та психології. Це – роботи І. Кльоциної, В. Кравця, О. Кікінежді, І. Іванової, О. Цокур, Л. Штильової та ін.

Нас, передусім, цікавить проблема гендерної соціалізації студентів вищих навчальних закладів різних рівнів, тож вважаємо за потрібне розглянути термінологічний апарат, що функціонує в рамках нашої статті і складає його змістовну основу. Вивчення проблеми гендерної соціалізації дозволило окреслити ті **завдання**, що повинні стати науковими орієнтирами в процесі її дослідження: по-перше, це визначення поняття «гендерна соціалізація»; по-друге, виявлення її особливостей; по-третє, аналіз ключових проблем, що впливають на цей процес (гендерні ролі та стереотипи; гендерна ідентичність; агенти соціалізації).